

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੀੜੀ ਚਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਅਨੁਵਾਦ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਵਰਤਮਾਨ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਗੂ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਮ ਕਾਜ, ਖਾਸ ਕਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੱਕ ਦਾ, ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ 1967 ਵਿਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਾਜ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੱਮਗਰੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਕਾਨੂੰਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਬਣੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ 1960 ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਆਰਟੀਕਲ 344, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਕਮੇਟੀ ਗਠਿਤ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਥਾਂ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਕਮੇਟੀ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਮੰਨ ਕੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ (ਐਕਟਾਂ) ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲਈ 'ਕੇਂਦਰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ (ਵਿਧਾਨਿਕ) ਕਮਿਸ਼ਨ' ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1961 ਵਿਚ, ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਅਗਾਂਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ। ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ, ਛਪਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰੇ ਖਰਚ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਈ।

ਇਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ "ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ (ਵਿਧਾਨਿਕ) ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ" ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ (ਜਾਂ ਕਰਾਉਣਾ) ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ। 1965 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1973 ਵਿਚ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਵਿਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ 1967 ਦੀ ਧਾਰਾ 6-ਏ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਠਨ ਕੀਤਾ।

ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਕੰਨੜ ਭਾਸ਼ਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਹੈ। ਮੈਂਬਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਆਸੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਦੀ ਥਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 2003 ਵਿਚ, ਇਹਨਾਂ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਦੋ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਭਾਗ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ 90 ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। 90 ਵਿਚੋਂ ਗਰੁੱਪ ਏ ਦੀਆਂ 10 ਅਤੇ ਗਰੁੱਪ ਬੀ ਦੀਆਂ 43 ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ। 2013 ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ 45 ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਨੂੰ 'ਕੇਵਲ ਘੋਖਣਾ ਅਤੇ ਸੋਧਣਾ' ਹੈ। ਸਾਲ 2013 ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 10 ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟਾਂ, 22 ਸਟੇਟ ਐਕਟਾਂ/ਨਿਯਮਾਂ/ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 19 ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟਾਂ ਅਤੇ 5 ਸਟੇਟ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੋਧ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕੁੱਲ 30 ਐਕਟ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ।

ਦੂਜੀ ਉਦਾਹਰਣ ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ 1968 ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ, ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਾਖਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਘੋਖਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿਚ ਚਾਰ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ, ਦੋ ਭਾਸ਼ਾ ਸਹਾਇਕ, ਤਿੰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਾ ਮਾਹਿਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਇੱਕ 'ਵੱਖਰੀ ਵਿਕਰੀ ਸ਼ਾਖਾ' ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫੁਟਕਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ 'ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸ਼ਾਖਾ'। ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ 'ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ 'ਕੇਵਲ ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਟਾਂ' ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੀ ਸੌਂਪੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ (ਵਿਧਾਨਿਕ) ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਜਨਵਰੀ 1973 ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਸ਼ੀਰ, ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਲਾਅ

ਫਕੈਲਟੀ ਦਾ ਡੀਨ, ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਕਾਰਨ (ਐਕਸ ਆਫਿਸਿਓ), ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 58 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਸ਼ੀਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਖਰੜੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੂਜੇ ਦੋ ਐਕਸ-ਆਫਿਸਿਓ ਮੈਂਬਰ, ਹੋਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬਦਲਦੇ ਜਾਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪਿੱਛਲੇ 18 ਸਾਲਾਂ(2000 ਤੋਂ 2017) ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਕ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਦੋ ਪੱਕੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵਾਂ ਮੈਂਬਰ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਮੈਂਬਰ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੈਂਬਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹਨ। ਸਹਾਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਸ਼ੀਰ (ਏ.ਐਲ.ਆਰ.), ਇੱਕ ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ, ਇੱਕ ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੈਂਕੀਦਾਰ। ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ ਦੀ ਇੱਕ, ਰਿਸਰਚ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਤੇ ਸਟੈਨੋ-ਟਾਈਪਿਸਟ/ਮਨਿਸਟਰੀਅਲ ਸਟਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਕਈ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਸਰਚ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਅਤੇ ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ ਨੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ 520 ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ ਦੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ 20 ਪੇਜਾਂ ਦੀ ਪਰੂਫ ਰੀਡਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਧੂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਤਕਨੀਕੀ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ (ਸ਼ਬਦ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) ਦੀ ਗਲੋਸਰੀ ਵੀ ਇਹੋ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੰਝ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਲੀਗਲ ਰੀਮੈਂਬਰੈਂਸਰ, ਜੋ ਕਿ ਏ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ, ਘੋਖਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਏ.ਐਲ.ਆਰ. ਨੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੇਵਲ 1050 ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਗਲੋਸਰੀ ਨੂੰ ਘੋਖਣਾ ਹੈ। ਏ.ਐਲ.ਆਰ. ਦੀ ਘੋਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਰੜਾ ਮੈਂਬਰ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਵੀ 1050 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਹੀ ਘੋਖ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਬਾਅਦ ਖਰੜਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਬਾਅਦ, ਅੰਤਿਮ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਸਿੱਟਾ- ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਮੁੱਢਲਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ (ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ) ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼, ਵੱਧੇ-ਵੱਧ 520 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ (ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਜੇ ਇਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਛੁੱਟੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਕਾਰਨ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ)। ਇਹ 520 ਸ਼ਬਦ, ਘੋਖ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਏ.ਐਲ.ਆਰ. ਕੋਲ ਜਾਣਗੇ। ਫਿਰ ਮੈਂਬਰ ਕੋਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੋਲ। ਜਦੋਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ 1050 ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਏ.ਐਲ.ਆਰ. ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀ 1050 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭਾਉਣਗੇ। 520 ਸ਼ਬਦ ਘੋਖਣ ਬਾਅਦ, ਏ.ਐਲ.ਆਰ., ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ

ਏ.ਐਲ.ਆਰ. ਏ ਗਰੁੱਪ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੱਲੋਂ ਘੋਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ? ਇਹ ਸਮਝੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ (1 ਸਤੰਬਰ 2018 ਨੂੰ) ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਕੁੱਲ ਤਨਖਾਹ 1,29,415/-, ਏ.ਐਲ.ਆਰ. ਦੀ 84,900/-, ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ ਦੀ 84,392/-, ਸਟੈਨੇ ਟਾਈਪਿਸਟ ਦੀ 51,534/- ਅਤੇ ਚੈਂਕੀਦਾਰ ਦੀ 26,978/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 1,79,393/- ਰੁਪਏ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਖਰਚਾ 3,77,219/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਇੱਕ ਪੇਜ ਦਾ ਖਰਚਾ 15,000/- ਰੁਪਏ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਖਰਚਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੈ। ਯਥਾਰਥਿਕ ਅੰਕੜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 18 ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਾਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 2013' ਨੂੰ 24 ਮਹੀਨਿਆਂ (01-06-2013 ਤੋਂ 04-06-2015), 11 ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ 'ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਆਲਿਆ ਐਕਟ 2008' ਨੂੰ 12 ਮਹੀਨਿਆਂ (04-06-2015 ਤੋਂ 14-06-2016) ਅਤੇ 17 ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ 'ਵੇਅਰ ਹਾਊਸਿੰਗ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ 2007' ਨੂੰ 14 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ)। ਇਹਨਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 50 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ 46 ਪੰਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਕਰੀਬ ਪੰਛੇ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋਏ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ 45 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ

ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 31.12.2017 ਤੱਕ 139 ਐਕਟਾਂ (ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ 116+ ਸਟੇਟ ਕਾਨੂੰਨ 23) ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 92 ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਜਨਵਰੀ-2108 ਵਿਚ(ਲਿੰਕ :

<http://lawmin.nic.in/olwing/punjabi.html>) 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ 92 ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਘੋਖਣ 'ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ (ਜੋ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੌਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਹੈ) ਦੀ ਥਾਂ, ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਦਾ ਅਸਲ ਉਦੇਸ਼, ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਕੁੱਲ 116

ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟਾਂ ਵਿਚੋਂ, 29 ਐਕਟ 1850 ਤੋਂ 1900 ਵਿਚਕਾਰ ਬਣੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 2-3 ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੂੜ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਬੁੱਢੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਇਹਨਾਂ 116 ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਵਿਚ ਲੋੜ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਉਹ ਐਕਟ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਇੱਕ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ (i) 'ਕੱਚੀ ਮੈਮਨ ਐਕਟ 1938' (The Cutchi Memons Act, 1938) ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਕੱਛੀ ਮੈਮਨ ਐਕਟ 1938' ਹੈ, ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਆ ਕੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਕੱਛ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵਸੇ, ਮੈਮਨ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਵਰਗ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ (1938 ਤੋਂ) ਉਹਨਾਂ ਦੇ 'ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ' ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ (ਕੇਵਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ) ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਮੁਸਲਿਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੱਛੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕੇਣ ਕਰੇਗਾ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ii) 'ਬੀਡੀ ਕਾਮੇ ਭਲਾਈ ਸੈੱਸ ਐਕਟ 1976' (The Beedi Workers Welfare Cess Act, 1976) ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 80 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਸੋਂ ਬੀਡੀ ਪੀਣ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਬੀਡੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੀਡੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਝਗੜੇ ਕਿਸ ਦੇ ਹੋਣਗੇ? ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 30 ਤੋਂ 35 ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਐਕਟ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ (i) 'ਰਾਸ਼ਟਰੀਪਤੀ ਅਤੇ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣ ਐਕਟ 1952' (The Presidential and Vice-Presidential Elections Act, 1952), (ii) 'ਸੰਸਦ (ਨਾਕਾਬਲੀਅਤ ਨਿਵਾਰਣ) ਐਕਟ, 1959' (The Parliament (Prevention of Disqualification Act) 1959), (iii) 'ਜੱਜ (ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ) ਐਕਟ, 1985' (The Judges (Protection) Act, 1985), (iv) 'ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ (ਕਾਰਜਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਭਾਉ) ਐਕਟ, 1969' (The President (Discharge of Functions) Act, 1969) ਆਦਿ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਧਾਰਨ ਜਨਤਾ ਨੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ? ਉਂਝ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਐਕਟਾਂ ਅਧੀਨ ਜੇ ਕੋਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 10 ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੈ।

ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਉਹ ਐਕਟ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ (i) 'ਨਾਟਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਐਕਟ 1876' (The Dramatic Performances Act 1876), (ii) 'ਤੇਲ-ਖੇਤਰ (ਵਿਨਿਯਮਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ) ਐਕਟ 1948' (The Oil Fields (Regulation and Development) Act 1948), (iii)

'ਪ੍ਰਸਪਰਤਾ ਐਕਟ, 1943' (The Reciprocity Act, 1943), (4) 'ਜਨ-ਗਿਣਤੀ ਐਕਟ 1948 ਐਕਟ ਨੰ: 37' (The Census Act, 1948), (v) 'ਭਾਰਤੀ ਮੁੱਢ-ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ 1882' (The Indian Easements Act 1882), (vi) 'ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਐਕਟ 1959' (The Government Savings Certificates Act 1959), (vii) 'ਧਾਤ ਟੋਕਨ ਐਕਟ 1889' (The Metal Token Act 1889), (viii) 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੈਡਿਟ ਕੋਰ ਐਕਟ 1948' (The National Cadet Corps Act 1948), (ix) 'ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਐਕਟ 1972' (The Architects Act 1972), (x) 'ਚਾਰਟਰਡ ਲੇਖਾਕਾਰ ਐਕਟ 1949' (The Chartered Accountants Act 1949) ਆਦਿ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀਬ 30-35 ਹੈ।

ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਉਹ ਐਕਟ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਾਬਤਾ ਦੀਵਾਨੀ ਸੰਘਤਾ 1903, ਜਾਬਤਾ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਸੰਘਤਾ 1973, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਘਤਾ 1860, ਹਿੰਦੂ ਗੋਦ ਲੈਣ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਐਕਟ ਆਦਿ। ਪਰ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਇਹਨਾਂ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 15-20 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਥੇ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਣਾ ਵੀ ਕੁਝਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਅੱਧਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਦਸ ਤੱਕ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨੰਬਰ, ਸਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਦੋ ਦੋ (ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇੱਕ) ਪੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਅਸਲ ਐਕਟ ਇੱਕ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸਿਮਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ 'ਕੱਚੀ ਮੈਮਨ ਐਕਟ' ਦੇ ਕੁੱਲ ਤਿੰਨ ਪੰਨੇ ਹਨ। ਦੋ ਪੰਨਿਆਂ ਉੱਪਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੰਨੇ ਉੱਪਰ ਐਕਟ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦਾਅਵੇ ਐਕਟ, 1855' ਦੇ ਕੁੱਲ ਦੋ ਪੰਨੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ 'ਤੇ ਅਨੁਵਾਦ। ਪੰਜ ਜਾਂ ਪੰਜਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੰਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 28 ਹੈ। ਨੋਟ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ 92 ਐਕਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 90 ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (ਸਵੈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਆਦਿ) 1926 ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਐਕਟਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਐਕਟਾਂ (ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਮੇਜਰ ਐਕਟ' ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ, 'ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ', 'ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ' ਅਤੇ 'ਇੰਡੀਅਨ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ'। ਫਿਰ ਵਾਰੀ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਐਕਟ (The Narcotic Drugs and Psychotropic Substances Act, 1985), ਪ੍ਰੀਵੈਂਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਕਰੱਪਸ਼ਨ ਐਕਟ (The Prevention of Corruption Act 1988), ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਕਟ (The Punjab Excise Act) ਆਦਿ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਜੇ ਸਹੀ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ 1999 ਤੱਕ, ਇਹਨਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਐਕਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਚਾਹ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੇ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਚਾਹਤ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੀ ਕਰਣ?

ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤਲਾਕ, ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਰਚਾ, ਵਿਰਾਸਤ ਆਦਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਚਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਐਕਟ, (ਹਿੰਦੂ ਗੋਦ ਲੈਣ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਐਕਟ 1956 (The Hindu Adoptions and Maintenance Act 1956), ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਐਕਟ 1955 (The Hindu Marriage Act 1955), ਹਿੰਦੂ ਨਾਬਾਲਗੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ 1956 (The Hindu Minority and Guardianship Act 1956), ਹਿੰਦੂ ਉਤਰ-ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1956 (The Hindu Succession Act 1956) 1995-96 ਵਿਚ ਬਣੇ ਸਨ। ਨੈਟ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਜੇ ਸਹੀ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ 1999 ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਐਕਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਐਕਟ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਐਕਟਾਂ ਅਧੀਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਮਾਲ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੀਨਿਊ ਐਕਟ' (The Punjab Land Revenue Act), 'ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸਿਟੀ ਐਕਟ' (The Electricity Act, 2003), ਸਰਫ਼ਾਸੀ ਐਕਟ (The Securitisation and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act, 2002) ਆਦਿ ਅਧੀਨ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਐਕਟਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਨਤੀਜਨ, ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਮ ਕਾਜ਼ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਲਈ ਜੇ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਦੀ ਦੇਰ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਪੱਧਰ

ਜੇ ਐਕਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮੁੜ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਐਕਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਾਧਾਰਨ ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਮਿਆਂ ਅਤੇ ਸੈਮੀ ਕੋਲਮਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵਾਕਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਮਸ਼ਕਤ ਕਰਕੇ, ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਅੱਖਰਾਂ, ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਝ ਦੀ ਇਹੋ ਸਮਰੱਥਾ ਵਕੀਲ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੱਖੀ 'ਤੇ ਮੱਖੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਹੀ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਐਕਟ ਵਿਚਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦ ਸਮੇਂ ਵਰਤੇ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਜਾਣੇ ਵੀ ਜਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਬਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਅਨੁਵਾਦਕ, ਦੋਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਹੋਵੇ, ਨਾਲ ਮੋਟੀ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਸੌਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਾਕ, ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਥਾਂ, ਅਨੁਵਾਦ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇਹ ਫ਼ਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਘੋਰ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਮੂਲ ਐਕਟਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਐਥੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਥਾਂ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਬਦ ਅਰਬੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਵਰਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਨੁਵਾਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਐਥੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਉਪਲਬਧ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਦਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਢੁੱਕਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਲੱਗਦਾ।

ਉਦਾਹਰਣ 'ਕੱਚੀ ਮੈਮਨ ਐਕਟ 1938' ਦੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਐਕਟ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਾ ਉਪਚਾਰਕ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਧਾਰਾ 2 ਅਤੇ 3 ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਇੱਕ ਅੱਖਰੀ ਧਾਰਾ 4 ਰਾਹੀਂ ਪਿਛਲੀ ਕਿਸੇ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ 127 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 127 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੀ 'ਨਾਫ਼ਜ਼' , 'ਤਾਬੇ' , 'ਅਰਜਤ' , 'ਨਿਰਸਤ' ਅਤੇ 'ਪਾਸ' ਵਰਗੇ ਅਰਬੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਨਾਫ਼ਜ਼ ਲਈ (ਲਾਗੂ), ਤਾਬੇ ਲਈ (ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਧੀਨ) ਅਰਜਤ ਲਈ (ਪ੍ਰਾਪਤ), ਪਾਸ ਲਈ (ਮਨਜ਼ੂਰ) ਅਤੇ ਨਿਰਸਤ ਲਈ (ਰੱਦ) ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵੀ 'ਕਾਲਉਚਿਤ' , 'ਸ਼ਾਸਤ' , 'ਉਪਬੰਧਾਂ' ਵਰਗੇ ਐਥੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ 'ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ' ਵਾਲੀ ਸਤਰ ਵਿਚ 'ਵਿਚ ਦੀ' ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਲੀ ਅਤੇ 'ਗੱਲ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਵਿਵਸਥਾ' ਉਚਿਤ ਸ਼ਬਦ ਸਨ।

ਦੂਜੀ ਉਦਾਹਰਣ 'ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦਾਅਵੇ ਐਕਟ' ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪਾਠ ਵਿਚ ਵਰਤੇ Estate ਸ਼ਬਦ ਲਈ 'ਸੰਪਦਾ' , Wrong ਲਈ 'ਦੋਸ਼' , Assets ਲਈ 'ਧੰਨ-ਧਾਮਾ' , Defence ਲਈ 'ਜਵਾਬ-ਦੇਹੀ' , Executors ਲਈ 'ਸਾਧਕਾਂ' ਅਤੇ Administrators ਲਈ 'ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕਾਂ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇੱਥੇ ਸਹੀ ਅਨੁਵਾਦ Estate ਲਈ (ਜਾਇਦਾਦ, ਰਿਆਸਤ, ਜਗੀਰ) Wrong ਲਈ (ਵਧੀਕੀ, ਧੱਕਾ, ਅਨਿਆਂ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ), Assets ਲਈ (ਜਾਇਦਾਦ) Defence ਲਈ

(ਸਫਾਈ ਬਚਾਓ) Executors ਲਈ (ਮੁਖਤਾਰ, ਵਸੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਕਬਤਾ) ਅਤੇ Administrator ਲਈ (ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਸੰਚਾਲਕ) ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਖੂਹ-ਖਾਤੇ

ਜੇ ਐਕਟ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਵੀ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਪੇ ਐਕਟ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੋਹਾਲੀ ਸਥਿਤ, ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰੈੱਸ ਦੇ ਵਿਕਰੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਪਏ ਸੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਪੀ ਛਪਦੀ ਹੈ। 20-25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਐਕਟਾਂ ਦੀਆਂ 900 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਪੀਆਂ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਛਪਾਈ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਈ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ(31-12-2017 ਤੱਕ) ਇਸ ਦੇ ਸਟਾਕ ਵਿਚ, ਐਕਟ 1850 ਦੀਆਂ 978, ਐਕਟ 1882 ਦੀਆਂ 961, ਐਕਟ 1974 ਦੀਆਂ 943, ਐਕਟ 1973 ਦੀਆਂ 945, ਐਕਟ 1890 ਦੀਆਂ 944 ਆਦਿ ਕਾਪੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਨਾ ਮਾਤਰ ਵਿਕਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਲੋੜੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਪੰਜ ਦਸ ਰੁਪਏ ਮੁੱਲ ਦੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਖ਼ੀਦਦਾਰ ਨੂੰ, ਮੋਹਾਲੀ ਜਾਣ ਲਈ ਚੇਖਾ ਕਿਰਾਇਆ-ਭਾੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖ਼ਰਚਣਾ ਪਏਗਾ (ਜਿਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ) ਸਗੋਂ ਪੂਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਵੀ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਅਗਾਂਹ ਸੇਲ ਮੈਨ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਮਿਲੇਗਾ, ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਐਕਟ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ?

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼-ਮਰ੍ਹਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ: 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਾਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ 2013', 'ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਆਲਿਆ ਐਕਟ 2008', 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੇਂਡੂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਐਕਟ 2015' ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਕੰਮ ਵੀ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਅਣਗਿਹੀ ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਪਿਛਲੇ 45 ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਖ਼ਰਚ ਹੋਇਆ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਖੂਹ ਖਾਤੇ ਪਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸੌ ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਪਿਆ ਹੈ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ 'ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਝਾਅ

ਪੰਜਾਬ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਗਠਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਰਨਾਟਕ ਵਾਂਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਕੁੱਲ-ਵਕਤੀ ਹੋਣ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਵੀ ਹੋਣ। ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖਰਾ 'ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਭਾਗ' ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ। ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਐਕਟਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ। ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਵਾਂਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ, 'ਕੇਵਲ ਘੋਖਣਾ ਅਤੇ ਸੋਧਣਾ' ਹੋਵੇ। ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇ। ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਟੇਟ ਐਕਟਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ 'ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਅਨੁਵਾਦ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸਮੱਗਰੀ (ਕਾਨੂੰਨ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਆਦਿ) ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਨਿੱਠ ਕੇ ਕੰਮ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਨਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਪੁਰਾਣੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਵੱਖਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਭਾਗ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਸੁਸਤ ਪੈ ਚੁੱਕੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ 'ਵੱਖਰੀ ਅਨੁਵਾਦ ਸ਼ਾਖਾ' ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਕੇ, ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਧਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਖਰਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। 520 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਲਈ 400/- ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪੰਜ-ਛੇ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸੱਤ ਪੰਨੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 2000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਲਗਭਗ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦ, ਟਾਈਪ ਅਤੇ ਪਰੂਫ਼ ਰੀਡਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ 'ਤੇਜ਼ੀ ਆਵੇਗੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੋਰਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ-ਲਿਖੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਬੈਠੇ ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲੇਗਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਏਗਾ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਨਾ ਚਿਰ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੋਧ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਖੋਜ ਸਹਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਪਰੂਫ਼ ਰੀਡਰਾਂ ਦੀਆਂ, ਜੋ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਹਨ, ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣ। ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧਾਈ ਜਾਵੇ। ਸਟੈਨੋਗ੍ਰਾਫ਼ਰ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਦਾ ਕੰਮ ਏ.ਐਲ.ਆਰ. ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਘੋਖ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਵਾਂਗ ਕੁੱਲ ਵਕਤੀ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਹੋਵੇ।

ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁਨਰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ

ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਲ 2010 ਵਿਚ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਤਰੀ (ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਉਪਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ) ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ

ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਇਸ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਸ਼ਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਹਿਰ ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ। ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ।

(ਹਵਾਲਾ:webindia.123, ਮਿਤੀ 26.06.2010 ਅਤੇ Global Sikhsangat ਮਿਤੀ 29.10.2010)। ਸੱਤ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪਰਨਾਲਾ ਉੱਥੇ ਦਾ ਉੱਥੇ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਉੱਥੇ ਹੀ ਰਹੇ।

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਸਿੱਟੇ

ਉਕਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਮ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਦੀ ਕਦੇ ਖੋਚਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਐਕਟਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਪਸਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਬੀਸੀਆਂ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਲੇ-ਨਾਲ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਉਪਯੋਗੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਹੈ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਤਾਂ ਨੇੜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ 1967' ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ 'ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਲਰਨਿੰਗ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਐਂਡ ਅਦਰ ਲੈਗੂਏਜ਼ ਐਕਟ 2008' ਐਕਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਜ਼ਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਛਪੇ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇੱਕ ਝਲਕ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਮਾਰੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਦੀ ਝਲਕ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਹਾਲੇ ਗੋਹੜੇ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਪੂਝੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਤੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2014 ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ ਤਮਿਲ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 'ਸੋਲਾਈ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਬਨਾਮ ਚੀਫ਼ ਸੈਕਟਰੀ' (ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ:01.07.2014) ਅਨੁਮਾਨ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ

“...ਹੁਣ ਤੱਕ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤਮਿਲ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

(Almost all enactments have been translated into Tamil by now and the copies are available... ਪੈਰਾ 34“)

ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਜੇ ਇਹੋ ਰਹੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਦੀਆਂ ਲੱਗ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਆਹ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋਈ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਵੇਗੀ?